

Incest

I alle kulturer over hele jordkloden er der tabu mod incest. Dette har fået mange til at mene, at forbudet mod incest ligger i menneskets natur og er kodet i vores gener. Det ville da også være både rationelt og nyttigt, idet denne kodning jo ville sikre mod indavl. Der er bare den hage ved det at naturen ikke altid er så rationel, som man kunne ønske, og det er jo desværre ganske åbenbart, at incest-tabuet kun alt for ofte overtrædes. I givet fald ville incest vist være den mest udbredte arvelige sygdom vi kender.

Allerede i 1891 fremsatte den finske sociolog Edward Westermarck den tanke, at incest-tabuet måske skyldtes medfødte hæmninger, der aktiveres når små børn vokser op med nær kontakt til hinanden og når voksne lever i nær kontakt med små børn, som det er tilfældet i familier. Denne tese gav senere anledning til den såkaldte Westermarck-Freud debat om, hvorvidt mekanismen bag incestforbudet først og fremmest var biologisk eller kulturel. Set fra mainstream kulturvidenskab tilhørte Westermarck her "det gale hold".

Men i disse gen-tider, hvor det er kommet på mode at tro, at hvad som helst skyldes arveanlæggene, kan vi måske bedre se Westermarck-tesen som en interessant midterposition i det fortløbende slagsmål om grænserne mellem natur og kultur. For hans tanke var jo at vores rent biologiske konstitution udviser en slags lydhørhed for sociale forhold. Biologien tromler os ikke ned med arvelige diktater, men justerer tværtimod vores drifter til de sociale forhold. En sådan biologi burde kulturvidenskaberne vel nok kunne leve med?

Det er da også netop hvad den svenske antropolog Bo Gräslund nu foreslår. Fra adfærdsbiologiens verden henter han begrebet "prægning" der blev verdensberømt med fotografiet af Konrad Lorenz fulgt af en flok gæslinger, der tydeligvis opfattede ham som deres mor. Gräslund hævder at der i hele dyreriget, og altså ikke blot blandt mennesker, sker en sådan prægning gennem nærkontakt i opvæksten, som bevirker aversion mod indbyrdes seksualitet i familier.

Blandt de mængder af videnskabelige undersøgelser, Gräslund disker op med som støtte for dette synspunkt, skal jeg nøjes med at nævne nogle enkelte, der vedrører evnen til at genkende slægtninge. Hvis gen-teorien var rigtig så skulle dyr helt alment være sikret mod indavl takket være en medfødt hæmning af seksualtrangen overfor nære slægtninge. Men hvordan skelner dyret slægtninge fra ikke-slægtninge?

Måske er svaret at det gør de slet ikke. Det viser sig at mere end 25% af monogamt levende fugles afkom er resultatet af "udenoms-kopulation". De tilsvarende tal for mange andre slags dyr, herunder mennesker, er også overraskende høje. Stik imod al darwinistisk fornuft er der altså utroligt mange hanner, der investerer store anstrengelser i yngelpleje, der på ingen måde gavner deres egne genes udbredelse. Det giver alt sammen kun mening hvis disse udmærkede hanner gør det uforvarende, hvis de altså netop savner evne til at skelne slægtninge fra ikke-slægtninge.

Gen-teorien virker simplethen ikke, siger Gräslund. "Prægning gennem nær opvækst" er derimod måden naturen har fundet til at sikre mod indavl. Den er selvfølgelig ikke vandtæt, men det er den bedste vi har.

Gräslunds teorier markerer lidt af et tidevandsskift i kultur-natur debatterne, siger den danske antropolog Andreas Roepstorff. Ved at flytte forklaringen fra et genetisk til et adfærdsmæssigt eller "kognitivt" niveau, bliver det mere forståeligt, at der kan blande sig biologi ind i de kulturelle former. Generne laver hjerner, ikke adfærd. Og i modsætning til generne kan hjernerne tage bestik af forholdene nu og her.

